

EN TIDSRESA GENOM DE VETENSKAPLIGA TIDSKRIFTERNAS HISTORIA

Digitaliseringen av Finska Fornminnesföreningens publikationer

INLEDNING

År 2016 genomförde Finska Fornminnesföreningen i samarbete med Nationalbiblioteket och Finsk-ugriska sällskapet ett pilotprojekt för digitalisering av kulturhistoriskt betydelsefulla äldre publikationer. Inom projektet digitaliserades nästan alla innan 1945 utkomna publikationer inom serierna *Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikauskirja – Finska Fornminnesföreningens Tidskrift (SMYA – FFT)*, *Kansatieteellinen Arkisto* samt *Suomen Museo/ Finskt Museum*. Hela digitaliseringsarbetet genomfördes i Nationalbibliotekets Digitaliserings- och konserveringscentral i S:t Michel. Största delen av tidskrifterna publicerades samtidigt i Nationalbibliotekets digitala Fenno-Ugrica -samling. Projektet möjliggjordes med ett stipendium av Förbundet för vetenskapspubliserings i Finland, därtill använde förbundet en del egen finansiering.

Till en början var stipendiet ämnat enbart för digitaliseringen av *SMYA-FFT*, men i och med vissa överraskningar, utvidgades projektet till att beröra även de övriga publikationerna. I samband med digitaliseringsprojektet genomfördes nämligen en inventering av föreningens publikationsförråd, eftersom det saknades exakta uppgifter om dess innehåll. Bland annat var antalet lösblad långt mycket större än förmodat. Lösa sidor är smidigare att skanna än bundna böcker, och därmed sänkte lösbladen kostnaderna och möjliggjorde en bredare inventering.

Som slutpunkt för pilotprojektet valdes år 1945, eftersom de upphovsrättsliga frågorna kompliceras ju nyare materialet är. Publiceringstillstånd söktes nu för de texter vilkas författare avlidit för mindre än sjuttio år sedan.

FINSKA FORNMINNESFÖRENINGENS TIDSKRIFT

De 47 första delarna av *FFT*-serien digitaliserades. *FFT* är föreningens äldsta publikationsserie, som grundades redan år 1874, det vill säga fyra år efter att föreningen grundats. Syftet med tidskriften var att tillkännagöra de vetenskapsgrenar som föreningen representerade: arkeologi, etnologi och konst-/kulturhistoria samt att publicera forskning som berörde dessa. Seriens första delar bestod av artikelsamlingar och kortare meddelanden, men redan i slutet av 1800-talet publicerades längre enhetliga artiklar och avhandlingar som monografier. Före *Suomen Museo/Finskt Museum* grundades, hann *FFT* i tjugo års tid fungera som föreningens enda informationskanal, även om den inte utkom precis varje år. Föreningens årsberättelser publicerades till en början i *FFT*, men så småningom flyttade de över till *Suomen Museo*, där de publiceras än idag.

FFT:s första nummer inleds med en presentation av föreningens dittillsvarende verksamhet. Förordet följs av artikeln *Muinaistieteellisiä tutkimuksia Suomensuvun asutusaloilta*, skriven av J.R. Aspelin. Aspelin fungerade på den tiden som föreningens sekreterare och senare som ordförande. Aspelins tema – arkeologisk forskning – fortsätter i D.E.D. Europaeus artikel om gravkullarna i Ingermanland, Aunus och Novgorod. Arkeologitemat bottnade då i ett intresse att finna den ursprungliga finska forna kulturkretsen på det område där finsk-ugriska språk ännu talades. Numrets övriga texter, av bland andra A.O. Freudenthal och Wilhelm Lagus,¹ behandlar huvudsakligen nyligen gjorda arkeologiska fynd. Språkvetaren Otto Donner, som också var en aktiv medlem i föreningen, bidrog med en artikel om möjligheten att med hjälp av språkvetenskap belysa frågor inom den etnologiska och arkeologiska forskningen.

På 1800-talet publicerades flera så kallade häradsberättelser i *FFT*-serien. De skrevs av stipendiater som med föreningens stöd gjorde forskningsresor, huvudsakligen inom storfurstendömet, men också till områden längre in i Ryssland. Syftet med resorna var att samla helhetstäckande information om olika områdets historia och folkkultur. Under resorna dokumenterades gamla byggnader och kända fornlämningar, lokala berättelser skrevs ner och deras trovärdighet undersöktes, dessutom insamlades arkeologiska och etnologiska objekt. *FFT*:s publiceringsspråk var huvudsakligen svenska och fin-

---

¹ Axel Olof Freudenthal var en finlandssvensk språkvetare och svekoman, Wilhelm Lagus var orientalist, litteraturvetare, numismatiker och rektor vid Helsingfors universitet åren 1878–1884.

Finskt Museum, Finska Fornminnesföreningens månadsblads pärmbild årgång 1896.

ska, men under perioden 1874–1945 publicerades också sporadiskt på tyska och franska: till exempel i slutet på det första numret finns artikelsammandrag och bildtexter på franska, stundom är de finskspråkiga texterna i senare nummer försedda med tyska sammandrag.

Under 1900-talets första årtionden presenterades ny forskning fortsättningsvis i monografier och artikelsamlingar, men då med festskrifter i samma serie. År 1920 firades FFF:s 50-årsjubileum med skrifter

ter om föreningens historik och förnyade stadgar. De sista av de nu digitaliserade *FFT*-numren är från år 1945, då till och med fyra nummer utkom, bland dem A.M. Tallgrens festskrift och Nils Cleves forskning om skelettgravfältet vid Kjuloholm i Kjulo.

SUOMEN MUSEO/FINSKT MUSEUM OCH KANSATIETEELLINEN ARKISTO

Nuförtiden är *Suomen Museo* och *Finskt Museum* refereegranskade artikelpublikationer som utkommer ungefär en gång i året. Då de grundades år 1894 fungerade de som FFF:s månatliga informationsbrev medan *FFT* var tydligare inriktad på vetenskaplig forskning. I de första numren publicerades bland annat korta artiklar om nya arkeologiska fynd, tillkännagivanden om föreningens verksamhet samt nyheter och ställningstaganden angående

aktuella frågor gällande fornminnesförvaltningen och kulturarvsbranschen. Till skillnad från *FFT*, vars huvudsakliga målgrupp låg i forskarsamhället, skulle *Suomen Museo* och *Finskt Museum* nå en bredare publik. I de tidiga numren strävade man till att skriva om arkeologi, etnologi och historia på ett populariserat sätt. Dessutom publicerades bland annat anvisningar för hur man skall gå till väga om man hittar en fornlämning. Det folkbildande greppet avtog dock så småningom och i början på 1900-talet utbyttes de korta informationsinslagen allt mera till vetenskapliga artiklar. Utöver artiklarna publicerades alltjämt stundom polemiska skrivelser om aktuella ärenden, men de var redan tydligt riktade till en inre diskussion inom vetenskapsgrenen.

I början på 1900-talet började tidskrifterna utkomma sex gånger i året, sedermera fyra och slutligen övergick man till en årlig publikation. Tidskrifterna utkom varje år, förutom under 1900-talets första årtionden då utgivningen var mera sporadisk. De sista digitaliserade numren av *Suomen Museo* och *Finskt Museum* är från år 1935.

Kansatieteellinen Arkisto (Etnologiskt arkiv) grundades år 1934 som en egen publikationsserie för etnologisk forskning enligt *FFT*:s modell. Fram till år 1945 hann man publicera sex delar, vilka nu digitaliserats. I de första delarna publicerades både artikelsamlingar och monografier. Senare har denna serie liksom *FFT* huvudsakligen övergått till att fungera som en monografiserie för publicering av doktorsavhandlingar.

SAMMANDRAG

Syftet med projektet var att göra föreningens forskningshistoriskt värdefulla publikationer tillgängliga för forskare, studerande och övriga intresserade. Därtill har avsikten varit att frigöra förrådsutrymme från nämnda publikationers lösbladsupplagor, i och med att de nu finns tillgängliga i digital form. Vi hoppas att det digitaliserade materialet är i gott förvar för framtiden, speciellt som de färdiga datapaketerna nu lagts fram på Nationalbibliotekets server.

Projektets mål var också att förbättra föreningens välkändhet som förläggare för vetenskapliga publikationer, samt att presentera den mångsidiga publikationsverksamheten. Digitaliseringsprojektets resultat och det digitaliserade materialet offentliggjordes i samband med det avslutande seminariet för Nationalbibliotekets digitaliseringsprojekt för minoritetsspråk den 10.11.2016, och projektet presenterades synligt både på Nationalmuseets och *FFF*:s nät- och Facebook-sidor. Utan samarbetet med Nationalbiblioteket skulle projektet knappast ha nått en så bred publik och kunnat uppnå målet med att förbättra välkändheten.

Det nu genomförda digitaliseringsprojektet fungerade som ett pilotprojekt för digitalisering av gamla publikationer. Det lyckade projektet har väckt mycket positiv diskussion både inom FFF:s direktion samt bland föreningens medlemmar. I framtiden kommer såväl digitalisering som nätpublicering att få en allt större roll i planeringen och utvecklingen av föreningens publikationsverksamhet.

Tack till: Projektet skulle inte ha kunnat genomföras utan Förbundet för vetenskapspublicering i Finland, Nationalbibliotekets projektchef Jussi-Pekka Hakkarainen, FFF:s tidigare ordförande professor Mika Lavento och FFF:s publikationssekreterare Mervi Suhonen.

KÄLLOR

Hakkarainen, J.-P. 2016. Tieteellisten seurojen julkaisuja avoimeen käyttöön. Pressmeddelande 9.11.2016. <https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/uutiset/tieteellisten-seurojen-julkaisuja-avoimeen-kayttoon> (Läst 28.6.2017).

Finska Fornminnesföreningens digitaliserade publikationer i Nationalbibliotekets Fenno-Ugrica-samling: <http://fennougrica.kansalliskirjasto.fi/handle/10024/89726>.